

VÄIKE-MAARJA VALLA
EELARVESTRAATEEGIA
AASTATEKS 2024-2027

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS.....	3
1.2. EELARVESTRATEEGIA STRUKTUUR JA PROGNOOSIMISPROTSESS.....	3
1.3. PROGNOOSI EELDUSED.....	4
2. MAJANDUSLIK OLUKORD RIIGIS	7
3. VÄIKE-MAARJA VALLA MAJANDUSLIKKU ARENGUT MÕJUTAVAD TEGURID.....	9
4. PÕHITEGEVUSE EELARVE.....	11
5. INVESTEERIMISTEGEVUS.....	17
6. FINANTSEERIMINE	19
8. NETOVÕLAKOORMUS	20
9. KOKKUVÕTE.....	22

1. SISSEJUHATUS

Väike-Maarja vallavalitsuse tegevuse lähtealuseks on valla arengukava koos tegevuskava ja eelarvestrateegiaga. Valla eelarvestrateegia koostamise peaesmärgiks on kindlustada eelarvepoliitika pikemaajalise jätkusuutliku arengu tagamine ning iga-aastane tulude/kulude planeerimine. Eelarvestrateegia annab rahalised orientiirid valla võimalustest arengukavas kavandatud tegevuste realiseerimiseks.

Arengukava koos eelarvestrateegiaga on alus iga-aastase vallaeelarve prioriteetide määramisel. Eelarve kaudu tagatakse valla arenguks vajalikud ressursid kalendriaasta jooksul. Väike-Maarja valla arengukavas püstitatud eesmärkide ja vastavate tegevuste elluviimiseks on vajalik kindlustada valla tulubaasi stabiilsus ja jätkusuutlikkus ning finantsiline iseseisvus.

Käesolev eelarvestrateegia on koostatud kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse (edaspidi KOFS) § 20 ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (edaspidi KOKS) § 37² alusel ja selle koostamise hetkel kasutada olnud teabest ja poliitilistest seisukohtadest lähtuvalt.

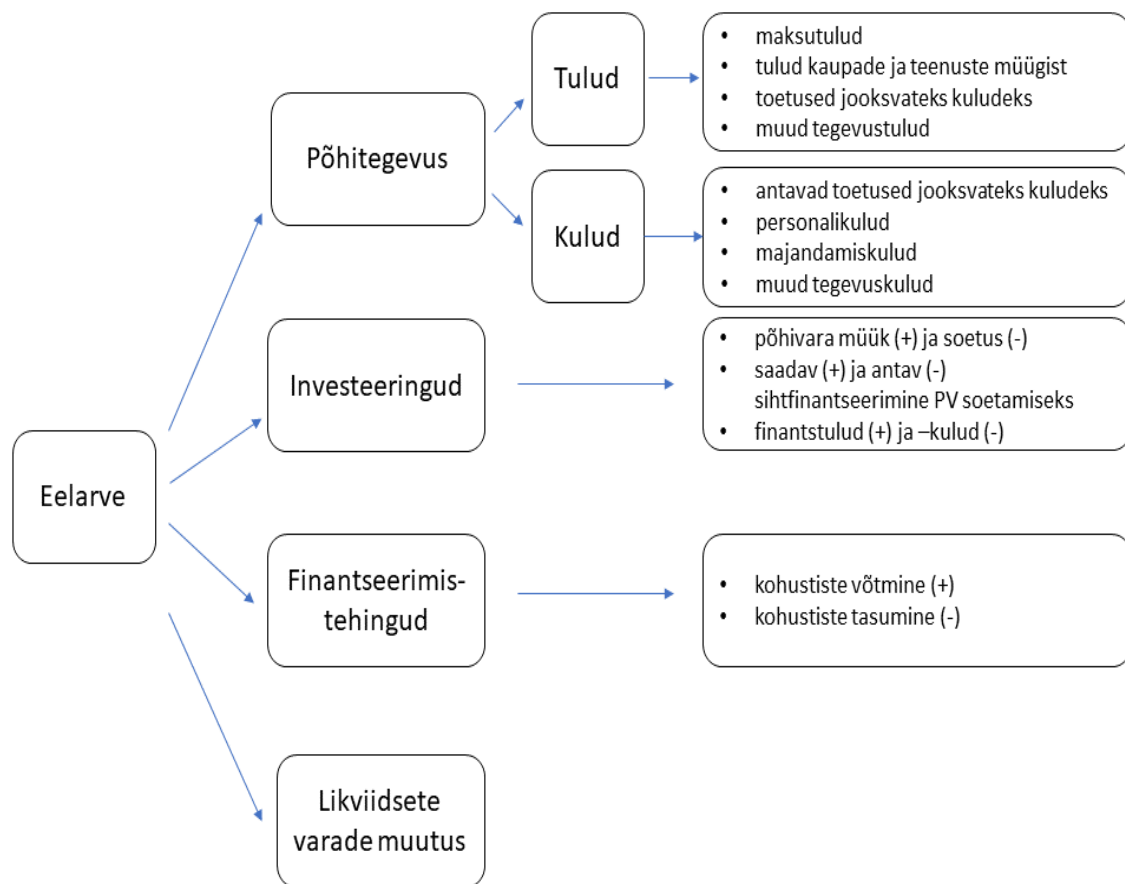
Eelarvestrateegia koostatakse neljaks eelseisvaks eelarveaastaks ning seda korrigeeritakse vajadusel igal aastal tulenevalt majanduskeskkonnas toimuvatest muutustest. Põhilisteks valla finantsolukorda iseloomustavateks näitajateks eelarvestrateegias on põhitegevuse tulem, investeerimistegevuse osakaal ja netovõlakoorumus. Nimetatud näitajate abil saab ülevaate valla omafinantseerimisvõimekusest ning uute laenukohustiste võtmise vajadustest ja võimalustest.

Väike-Maarja valla eelarvestrateegia planeerimisel on eesmärkideks seatud:

- positiivne põhitegevuse tulem;
- investeringute püsivalt kõrge osakaal kogukuludest;
- võlakoorumuse võimalikult madal tase;
- erinevate toetusmeetmete kaasamine vajalike investeringute teostamiseks;
- finantsdistsipliini tagamise meetmetest kinnipidamine.

1.2. EELARVESTRAATEEGIA STRUKTUUR JA PROGNOOSIMISPROTSESS

Eelarvestrateegia on koostatud vastavalt *joonisel 1* toodud eelarve struktuurile.

Joonis 1: Eelarve struktuur

Eelarvestrateegia prognoosimisprotsess koosnes neljast etapist:

- põhitegevuse tulude ja kulude prognoosimine,
- investeerimistegevuse prognoosimine vastavalt arengukavale,
- laenu võtmise vajaduse ja võimaluste väljaselgitamine ning kalkuleerimine,
- likviidsete varade muutuse leidmine ja valla netovõlakoormuse arvutamine.

1.3. PROGNOOSI EELDUSED

Väike-Maarja valla eelarvestrateegia koostamisel on tulude ja kulude arvutamisel lähtutud eelnevate aastate kogemustest, majandusprognoosidest ning valla arengukavas sätestatud eesmärkidest. Arengukava ja eelarvestrateegia käesoleva perioodi läbivaks märksõnaks on

keskendumine energiasäästule ja roheenergia kasutuselevõtule, seejuures on prioriteetseteks valdkondadeks haridus ja majandus. Lisaks eeltoodule on perioodil 2023-2026 valla arengukavas kavandatud järgmised tegevussuunad.

Üldvalitsemise valdkonnas on suund endiselt efektiivsuse ja kvaliteedi suurendamisele, kavas on teenistujatele erialase hariduse ja koolituse võimaldamine, teenistujate töötingimuste parandamine, vallavara efektiivsem kasutus.

Hariduse valdkonna põhirõhk on suunatud seadusega omavalitsusüksusele pandud ülesannete täitmisele. Prioriteetideks on turvalise õppe- ja töökeskkonna loomine, õppekorralduse ja kasvatuse täiustamine, üldharidusvaldkonna koolivõrgu säilitamine, noortele ajakohaste ja mitmekülgsede huvitegevuste loomine. Oluliseks peetakse haridustöötajate pädevuse ja motiveerituse tõstmist ning kogukonnas olevate võimaluste kaasamist õppekavadesse. Suuremateks investeringuobjektideks on kavandatud Väike-Maarja lasteaiahoone rekonstrueerimine ja energiatõhususe tõstmine, Rakke uue lasteaiahoone projekteerimine ja ehitamine, tehnosüsteemide kaasajastamine ja energiasäästmislahenduste rakendamine Väike-Maarja Gümnaasiumis, ning ruumikasutuse analüüside koostamine ja projekteerimine Rakke, Simuna ja Kiltsi Mõisakoolis.

Kultuuri valdkonnas on eesmärgiks toimiv mitmekesine tegevus, kultuuripärandi säilimine ja eksponeerimine, valla mainet ja atraktiivsust suurendavate kultuuri- ja spordisündmuste korraldamine ja toetamine, koostöövõrgustike (sh turism) loomine. Valdkonna suurim investeering on Triigi spordihoone akende vahetus.

Sotsiaalse heaolu valdkonnas on prioriteediks laste arenguks soodsa keskkonna loomine, hoolekandeteenuste mitmekesistamine ja kvaliteedi tõstmine, eakatele ja erivajadustega inimestele tingimuste loomine igapäevaseks toimetulekuks, erivajadustega lastele vajalike tugiteenuste tagamine, terviseedendamise projektide elluviimine. Sotsiaalvaldkonna investeeringud on suunatud sotsiaal-maja fassaadi renoveerimisele, puuetega inimestele avalikesse hoonetesse ligipääsetavuse võimaluste loomisele ning sotsiaaltöötajate sõiduvahendite vahetamisele energiasäästlikumate vastu.

Majanduse valdkonna prioriteedid on elu- ja ettevõtluskeskkonna atraktiivsuse suurendamine. Tehakse koostööd riiklike, Lääne-Viru maakonna ja PAIK piirkonna ettevõtluse arendamise

tugistruktuuridega. Valdkonna prioriteetidid hõlmavad teede korrastamist, kergteede võrgustiku laiendamist, välisvalgustuse uuendamist, parkide ja haljasalade olukorra parendamist. Valdkonna suurim investeering on Tehno ettevõtlusala arendus.

Esmakordselt on arengukavas tegevuskava lisa, milles kajastuvad investeeringud, mis ei mahtunud sellesse eelarvestrateegia perioodi ja nendega ei ole käesoleva eelarvestrateegia koostamisel arvestatud. Uute toetusmeetmete avanemisel, kavandatud investeeringute ärajäämisel vmt korral, on võimalik teostada investeeringuid, mis on toodud arengukava tegevuskava lisa.

Lisaks arengukavas kokku lepitud prioriteetidele tegevusvaldkondades on eelarvestrateegia koostamisel lähtutud ka alltoodud majanduslikest eeldustest:

1. Väike-Maarja vallas elab rahvastikuregistri andmetel 01.01.2023 seisuga 5679 inimest (5704 (2022), 5828 (2021), 5870 (2020) ja 5948 (2019)), st inimeste arv on langustrendis;
2. Eesti majandus on kerges languses, kuid Rahandusministeeriumi majandusprognosis hindab, et Eesti majandus pöörduv 2023. aasta jooksul kasvule.
3. Hinnakasvu aeglustumist 5%ni on oodata 2023. aasta lõpuks. 2022. aastal hinnatõusu vedanud energiahinnad on 2023. aasta jooksul oluliselt langenud.
4. Tööturu seis on vaatamata majanduslangusele tugev. Hõive vähenemist 2023. aastal ei prognoosita, kuigi töötuse määr kasvab. Seda statistilist näitajat mõjutavad sõjapõgenikud. Tööturg kohandub kriisiga peamiselt palga ostujõu languse kaudu.
5. Koos elanike arvu langusega vallas on ka maksumaksjate arv languses;
6. Residendist füüsiliste isikute deklareeritud brutotulult laekub maksumaksja elukohajärgsele kohaliku omavalitsuse üksusele tulumaksu 11,96%;
7. Uusi täiendavaid kohalikke makse vaadeldaval perioodil ei kehtestata, küll aga jõustuvad uued maa maksustamishinnad ja muutuvad maamaksu määrad alates 2024. aastast;
8. Euroala praegune majanduspoliitiline kurss oluliselt ei muutu.

2. MAJANDUSLIK OLUKORD RIIGIS

Eesti Pank prognoosib Eesti majanduse seisuga paranemist. Eelduslikult jääb SKP 2023. aastal küll eelmise aastaga võrreldes 0,6% väiksemaks, kuid järgmistel aastatel tugevneb majanduskasv 3% lähedale. Seda toetavad välisurgude taastumine, odavam energia, aeglasem tarbijahinna kasv, tarbijate ostujõu suurenemine ja elanikkonna kindlustunde suurenemine, mis loob eeldused uute investeeringute tegemiseks. Kerkinud intressimäärad mõjutavad siiski laenude ja investeeringute mahtu, mis jääb mitmikriisi eelse ajaga võrreldes tagasihoidlikumaks.

Prognoos on positiivne, kuid ka Eesti Pank möönab, et ebakindlus on endiselt suur. Tarneahelate ja energiaga seonduv määramatus on vähenenud, aga sõja ja geopoliitiliste riskide realiseerumine võivad majanduse väljavaadet olulisel määral mõjutada.

Majanduslangus Eesti Panga hinnangul suurt töötuse kasvu kaasa ei too. Tööpuudus on seni vähe kasvanud ning suurem osa lisandunud töötutest on Ukraina sõjapõgenikud. Majanduslanguse tulemusel tööpuudus suureneb veel mõnevõrra, kuid tipneb 2023. aastal 7,2% juures ning hakkab edaspidi langema.

2023. aasta lõpuks on oodata inflatsiooni alanemist 4% lähedusse. Hinnakasvu aeglustavad tõusev aastatagune võrdlusbaas ning energia ja toormehindade odavnemine. Lisaks pidurdab hinnatõusu eelmise aastaga võrreldes nõrgem nõudlus, sest varem tarbimisele tuge pakkunud pandeemiasäästude ja teisest pensionisambast saadud raha turgutav mõju tarbimisele on lõppenud. Eelmise aasta lõpus alanud keskmise palga ostujõu taastumine jätkub, jõudes languse-eelsele tasemeni 2025. aastal. Hinnakasvu ülekandumine palkadesse hoiab palgakasvu 2023. aastal hoogsana. Avaliku sektori palgakasv 2023. aastal on umbes 16%, erasektoris hoiab palgasurvet nii miinimumpalga kui ka elukalliduse kerkimine.

	2022*	2023*	2024*	2025*
majanduse maht jooksevhindades mld (€)	36,12	38,8	40,49	42,83
majanduskasv püsihindades (%)	-1,3	-0,6	2,6	3,6
hinnatõus (%)	19,4	9,0	1,8	1,3
töötus (%)	5,5	7,2	6,8	5,8
keskmine brutopalk (€)	1685	1866	1979	2101
keskmise palga muutus (%)	8,9	10,8	6,1	6,1

Tabel 1. Majandusproгноos põhinäitajate kaupa (allikas: Eesti Pank). *proгноos

Kokkuvõtvalt võib öelda, et EP progноosi kohaselt Eesti majanduslangus lähiajal aeglustub, samuti aeglustub hinnatõus, töötuse tase hakkab 2023. aastast langema. Tööturu olukord on hea, palgad kasvavad, kuid netopalgakasvu ja tarbijate ostujõudu mõjutab endiselt hindade tõus.

3. VÄIKE-MAARJA VALLA MAJANDUSLIKKU ARENGUT MÕJUTAVAD TEGURID

2017. aasta haldusreformi käigus liideti Väike-Maarja vallaga Rakke vald. Valla suurus on nüüd 682,43 km². Vallas on 4 alevikku (Väike-Maarja, Rakke, Simuna, Kiltsi) ja 64 küla. Valla keskuseks on Väike-Maarja alevik.

Nii Väike-Maarja valla elanike arv kui ka tööealiste elanike arv on langustrendis ning tuleb teha jõupingutusi, et neid näitajaid kasvatada. Väike-Maarja vald on suutnud vaatamata demograafilise olukorra halvenemisele säilitada finantsvõimekuse rahuldava taseme ja panustada vallale vajalike investeeringute teostamisse. Hoolimata maapiirkonnale omastest majandusprobleemidest on ettevõtlusaktiivsus vallas püsinud stabiilse ja mitmekesisena.

Perioodi eesmärgiks on Väike-Maarja valla elukeskkonna jätkuv parendamine tagades erinevate valdkondade tasakaalustatud ja jätkusuutlik areng. Prioriteetideks on investeeringud energiasäästu- ja roheenergia lahenduste kasutuselevõtmisele fookusega eelkõige hariduse- ja majandusvaldkonnale.

Piirkonna ettevõtete peamised tegevusalad on taime- ja loomakasvatus, kaubandus, teenindus, transport, ehitus, masinate ja seadmete remont, saematerjali tootmine. Majanduselu edendamiseks on paikkond avatud väljastpoolt tulevatele investeeringutele. Väike-Maarja valla elanike tööhõivet iseloomustab seotus Rakvere linnaga ja kohalike suuremate tööandjatega.

Väike-Maarja valla lähimineviku finantsnäitajaid võib iseloomustada alljärgnevate tunnuste abil:

Tugevused

- Mõistlik võlakoormuse tase.
- Omafinantseerimisvõimekuse väärtus on üle 1,0. See tähendab, et vald suudab panustada omavahenditest piirkonna arengusse.
- Tulude (sh tulumaksu laekumine) kasv.
- Investeeringute suurenemine, kaasrahastamise leidmise võimekus.
- Mitmekesine ettevõtlus.

Nõrkused

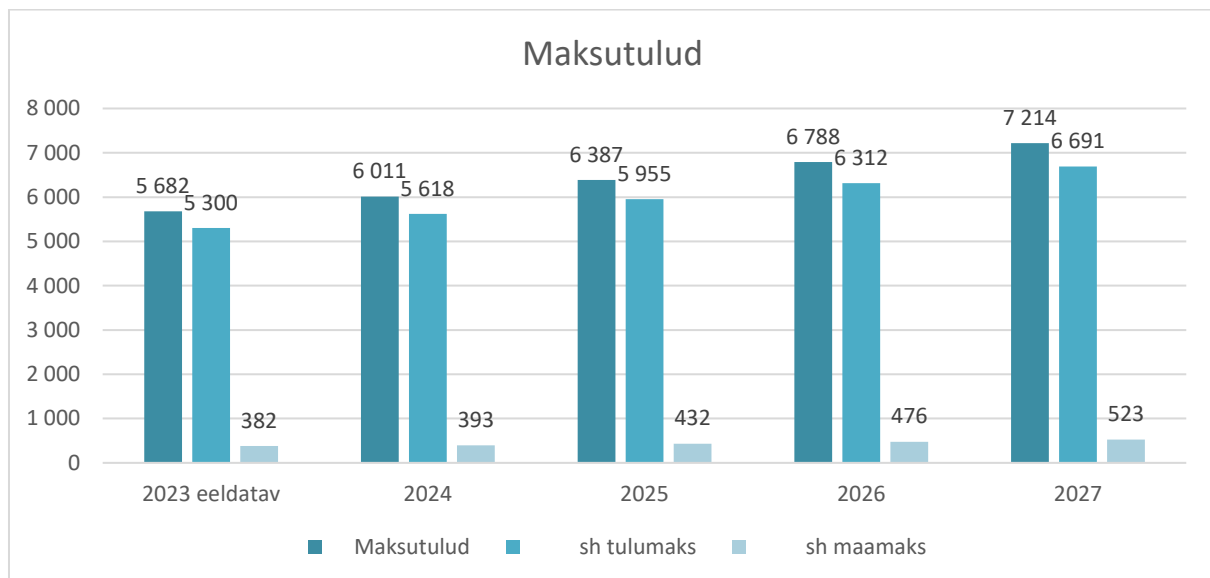
- Elanike arv on vähenenud ning elanikkond vananeb, see on pidurdanud valla tulubaasi kasvu ning üldist arengut.
- Maksumaksjate arvu langustrend.
- Sõltuvus riigieelarvest.
- Piirkonna keskmine brutopalk jääb riigi keskmisele alla.

Käesolevas eelarvestrateegias on põhitegevuse tulude ja kulude prognoosimisel lähtutud rahandusministeeriumi ja Eesti Panga prognoosidest ning valla eelarve eelnevate aastate dünaamikast.

4. PÕHITEGEVUSE EELARVE

KOFS järgi jagunevad tulud põhitegevuse ja investeerimistegevuse tuludeks. Põhitegevuse tulud on jaotatud oma sisult nelja valdkonda: maksutulud, tulud kaupade ja teenuste müügist, saadavad toetused tegevuskuludeks ja muud tegevustulud.

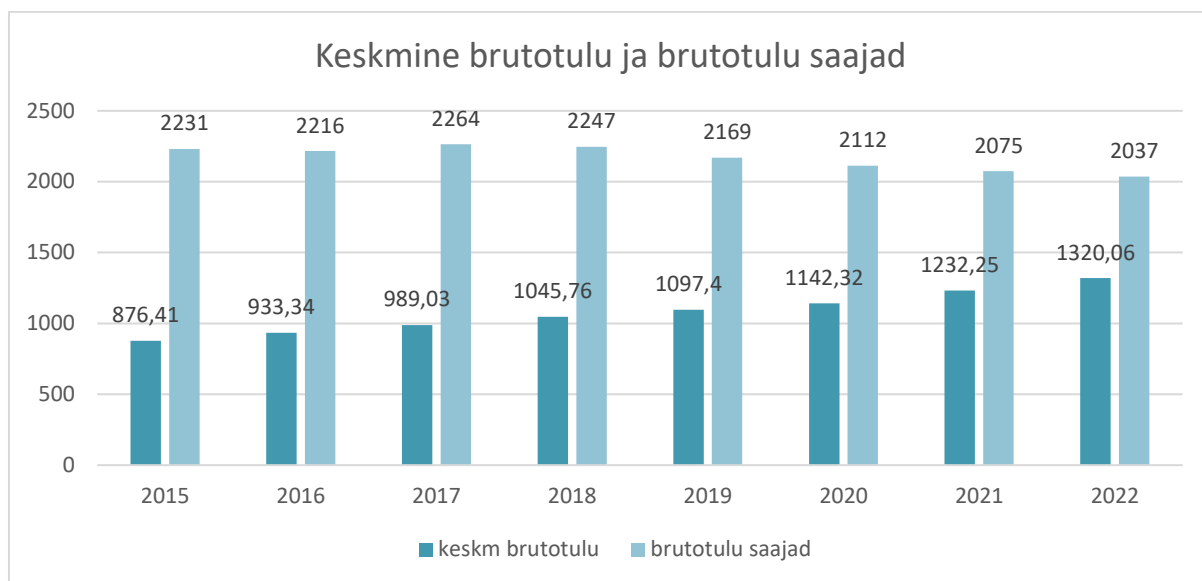
Põhitegevuse tulude kasv on prognoositud tarbijahinnaindeksi alusel (va füüsilise isiku tulumaks), kuid siiski mitte liiga optimistlikult. Enamik kasvust tuleneb füüsilise isiku tulumaksu (FIT) laekumise suurenemisest.

Joonis 3. Maksutulude prognoos 2023-2027 (tuh €).

Kõige suurema osakaaluga põhitegevuse tululiik on FIT, moodustades valla eelarvetuludest 40-45%. Enim mõjutavad tulumaksu laekumist maksumaksjate arv, keskmine brutosissetulek, tööhõive ning FIT laekumise brutotulu protsent (riigi keskvalitsuse otsusel). Lisaks eelnevale on FIT laekumise planeerimisel aluseks eelnevate aastate FIT laekumine ning prognoositav elanike ja maksumaksjate arv Väike-Maarja vallas ning koroonaviirusest tingitud majanduslanguse mõju.

Joonisel 4 on näha aasta keskmine brutotulu saajate ja keskmise tasu dünaamika.

Joonis 4. Aasta keskmine brutotulu saajate ja töötute arv 2015-2022 (allikas: Statistikaamet)

Tulumaksu laekumiste võrdlus (tabel 2) näitab kasvutrendi. Samas peab prognooside koostamisel arvestama, et võimalike tagasilöökide korral ei tekiks olulisi tagasiminekuid valla eelarves. Alljärgnevas tabelis on esitatud FIT laekumise võrdlus alates 2019. aastast. Muutuse protsent on kasv konkreetse kuu kohta võrreldes eelmise aasta sama perioodiga.

FIT laekumine	2019	2020	2021	Muutus (%)	2022	Muutus (%)	2023	Muutus (%)
jaanuar	298 008	331 097	333 158	0,6	367 117	10,2	384 121	4,6
veebruar	324 827	336 954	338 707	0,5	376 479	11,2	416 049	10,5
märts	362 533	384 001	378 700	-1,4	408 197	7,8	449 949	10,2
aprill	340 996	370 511	379 213	2,3	394 236	4,0	434 397	10,2
mai	347 155	347 061	366 388	5,6	388 338	6,0	436 809	12,5
juuni	367 987	352 286	388 354	10,2	432 916	11,5	465 254	7,5
juuli	354 718	351 625	374 800	6,6	407 701	8,8		
august	352 177	350 925	377 606	7,6	403 689	6,9		
september	353 583	354 133	365 972	3,3	398 563	8,9		
oktoober	350 319	356 614	443 941	24,5	434 303	-2,2		
november	354 208	365 590	380 382	4,1	422 292	11,0		
detsember	421 971	429 156	474 686	10,6	483 571	1,9		
KOKKU	4 228 482	4 329 953	4 601 907		4 917 401			

Tabel 2. FIT laekumise võrdlus eurodes eelnevatel aastatel.

Maamaks on riiklik maks, mis laekub täies ulatuses KOV eelarvesse. Maamaks lähtub maa maksustamishinnast. 2022. aastal toimus maa korraline hindamine, mille tulemusel määrati maadele uued hinnad, mis hakkavad kehtima alates 2024. aastast. Seni kehtiv maamaksu määr alates 2021. aastast on 2,5% ha kohta ning haritava maa ja loodusliku rohumaa maamaksu määr 2,0% ha kohta. Alates 2024. aastast on maksumäärad järgnevad: 1) maatulundusmaa kõik kõlvikud, v.a. õuema kōlvik – 0,5% maa maksustamishinnast aastas, 2) äri- ja tootmismaa ja kõik muud sihtotstarbed – 1% ja 3) elamu- ja õuema – 0,5%. Maamaksu olulise tõusu vastu rakendatakse 2024. aastal nn kaitsemehhanismi, mis ei võimalda maamaksu summat suurendada üle 10%.

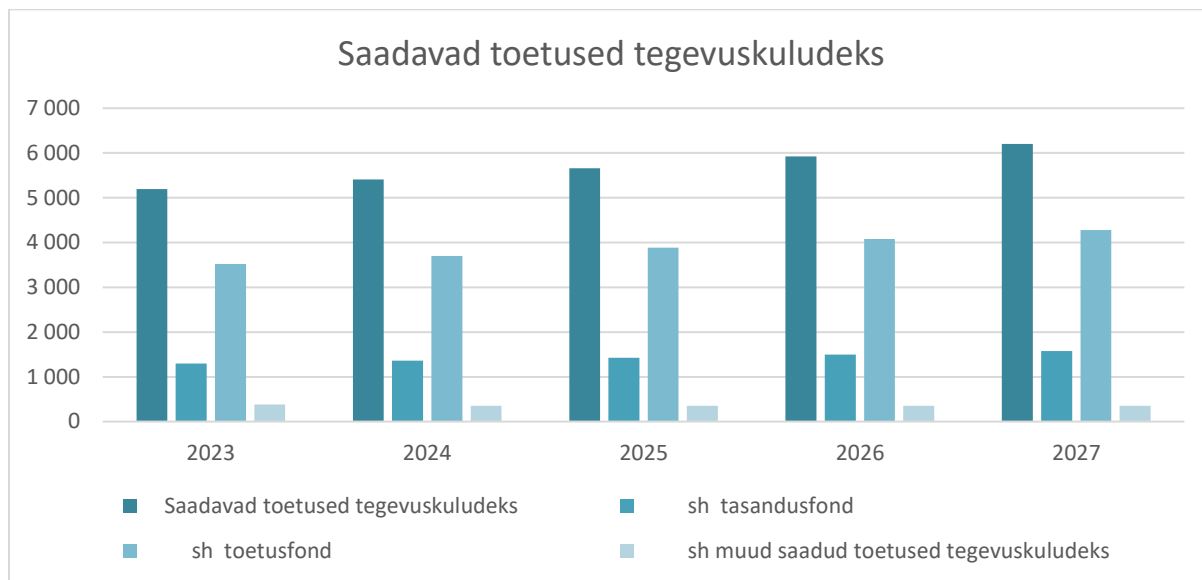
Tulud kaupade ja teenuste müügist moodustavad valla eelarve tuludest kuni 10%. Omatuludest omakorda ligikaudu 50% moodustavad hooldekodude kohatasud, neile järgnevad haridusasutuste tegevus (kohatasud, toiduraha jmt) ning elamu- ja kommunaalmajanduse tulud. Eelarvestrateegiasse on prognoositud laekumised lähtudes eelmistel aastatel laekunud summadest ning kaupade ja teenuste hindade üldisest kallinemisest. 2023. aasta juulist jõustus nn pikaajalise hoolduse reform, millega vähendati teenusel olijate või nende laste koormust hooldekodu kohatasude tasumisel. Keskvalitsus eraldab pikaajalise hoolduse reformi teostamiseks omavalitsustele rahalised vahendid läbi toetusfondi. Reformi tulemusena väheneb Väike-Maarja hooldekodude omatulu aastas hinnanguliselt ca 150 000 euro võrra.

Saadavad toetused moodustavad valla eelarve tuludest olulise osa ehk ligikaudu 43%. Toetusfond toetab kohalikke omavalitsusi konkreetsete ülesannete täitmisel. Toetusfond koosneb valdkondlikest toetusliikidest, võimaldades katta õpetajate tööjõukulusid, tagada koolilõunat, maksta toimetulekutoetusi ja hooldada kohalikke teid. Tasandusfondi eesmärk on ühtlustada omavalitsuste võimalusi avalike teenuste osutamisel.

Toetuste kavandamisel on arvestatud, et need järgivad üldise majanduskasvu liikumist. Toetusfondist laekuvate summade planeerimisel on aluseks võetud eelnevate aastate dünaamika. Tasandus- ja toetusfondist laekuvate summade kasvuks on planeeritud 5%.

Lisaks tasandus- ja toetusfondi summadele on eelarvestrateegias arvestatud muud sihtotstarbelised toetused (eelkõige projektipõhised toetused). Muud laekumised on prognoositud arvestades senist laekumise dünaamikat.

Joonisel 5 on ülevaade eelarvestrateegiasse planeeritud toetustest.

Joonis 5. Saadavad toetused 2023-2027 (tuh €)

Põhitegevuse kulud on jaotatud eraldi antavateks toetusteks ja muudeks tegevuskuludeks (mis omakorda koosnevad personalikuludest, majandamiskuludest ja muudest kuludest). Põhitegevuse kulude maht ületab eelarvestrateegia perioodil 13 miljoni euro piiri. Põhitegevuse kulude planeerimisel on arvesse võetud eelnevate aastate kulude dünaamikat ning arengukavas sätestatud eesmärgid ja prognoosi eelduseid.

Kulude mahu kasvul on mitu välist põhjust:

- Riigi keskvalitsuse otsused palgatõusuks riigi eelarvest. Kohalikud omavalitsused panustavad oma eelarvest lisavahendeid, et tagada konkurentsivõimeline palgatase.
- Riigi eelarve eraldised tegevuskulude toetuseks suurenevad. Näiteks toetused sotsiaalseteks garantiideks, teede hoolduseks, pikaajalise hoolduse tagamiseks ja mitmesugusteks projektitoetusteks.
- Üleüldine hindade tõus, mis suurendab kaupade ja teenuste maksumusi.

Eelarvestrateegia põhitegevuse kulude planeerimise põhialused olid:

- Põhitegevuse kulude kasv peab jääma väiksemaks põhitegevuse tulude kasvu tempost;

- Kuigi inflatsioon suurendab mitmeid sisendeid, siis eesmärk on hoida majandamiskulud stabiilsena – selle nimel teostatakse ka mitmeid investeeringuid, et säästa jooksvatelt kuludelt;
- Hallatavate asutuste töötajatele tagada eelarvestrateegia perioodil võrreldav palgakasv vähemalt Lääne-Viru maakonna keskmise palgakasvuga;
- Optimeerida taristu ülalpidamiskulusid ja vabaneda mittevajalikest varadest;
- Optimeerida juhtimist, tõsta töötajate motivatsiooni ja pädevusi ning võimekust teha tööd produktiivsemalt.

Väike-Maarja valla põhitegevuse kuludest on suurima osakaaluga personalikulud, moodustades tegevuskuludest 62-65%, järgnevad majandamiskulud kuni ligikaudu 32% (majanduskulude osakaal kogukuludest väheneb järk-järgult eelarvestrateegia perioodil), antavad toetused ligikaudu 5% ning muud tegevuskulud alla 1%.

Põhitegevuse tulem võrdub põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahega. KOFS järgi ei ole põhitegevuse tulemi negatiivne väärtus üldjuhul lubatud. Kui põhitegevuse tulemi väärtus on negatiivne, siis see tähendab, et omavalitsus ei suuda katta jooksvate tulude arvelt jooksvaid kulusid. Sellisel juhul finantseeritakse põhitegevuse kulusid põhivara müügi ja reserve arvelt. Ühekordsete tulude arvelt põhitegevuse kulude finantseerimine pikemal perioodil on riskantne ning nende tulude kehvema laekumise korral võib tekkida oht sattuda finantsraskustesse ning omavalitsuses ei ole tagatud põhitegevuse rahastuse jätkusuutlikkus.

Väike-Maarja valla põhitegevuse tulemi väärtused prognoosiperioodi jooksul on igal prognoosiperioodi aastal positiivsed (toodud tabelis 3).

	2023 eeldatav täitmine	2024	2025	2026	2027
Põhitegevuse tulud	12 188	12 619	13 299	14 015	14 770
Põhitegevuse kulud	11 835	12 336	12 802	13 290	13 798
Põhitegevuse tulem	353	283	497	725	972

Tabel 3. Põhitegevuse tulem aastatel 2023-2027 (tuh €)

Andmetest on näha, et põhitegevuse tulem on igal aastal kindlalt positiivne ning kasvab alates 2023. aastast kuni 2027. aastani. Samas alljärgnevatest peatükkidest selgub, et järgnevatel aas-

tatel ei suuda põhitegevuse tulemi positiivne väärtus katta ära kogu investeerimistegevuseks vajaminevat summat ning nende vahe tuleb finantseerida laenudega.

5. INVESTEERIMISTEGEVUS

Investeeringustegevuse eelarveosa koosneb investeeringustegevuse tuludest (põhivara müük), investeeringuteks saadavatest tuludest ning investeeringustegevuse kuludest.

Investeeringustegevus ületab kogu strateegia perioodi jooksul põhitegevuse tulemi summat ning investeeringustegevuse kulud ületavad põhivarade müügist saadavaid tulusid. Investeeringute teostamist võimaldab positiivne põhitegevuse tulem, planeeritud saadavad projektitoetused ja laenugevus. Kuna põhitegevuse tulem on positiivne ja kasvutrendis, on vallal võimalus panustada investeeringustegevusse ehk teisisõnu: investeeringute tegemise võimekus sõltub valla omafinantseerimise võimekusest. Olulised on põhitegevuse tulemi ja investeeringustegevuse tulemi vahekord ning investeeringute sotsiaalmajanduslikud mõjud.

Eelarvestrateegias on arvestatud kõigi valla arengukava tegevuskava põhitabelis planeeritud projektide elluviimisega, alltoodud tabelist 4 on näha investeeringute maht valdkondade ja eelarveaastate kaupa.

	2023 eeldatav täitmine	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve
04 Majandus	990 000	1 625 000	1 385 000	900 000	500 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	275 000	780 750	678 750	240 000	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	715 000	844 250	706 250	660 000	500 000
05 Keskkonnakaitse	140 000	15 000	15 000	15 000	15 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	10 000				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	130 000	15 000	15 000	15 000	15 000
06 Elamu- ja kommunaalmajandus	85 000	30 000	30 000	30 000	30 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	20 000				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	65 000	30 000	30 000	30 000	30 000
08 Vabaaeg, kultuur ja religioon	230 000	15 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	15 000				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	215 000	15 000			
09 Haridus	590 000	1 405 000	1 535 000	2 110 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	50 000	927 300	1 013 100	1 392 600	
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	540 000	477 700	521 900	717 400	
10 Sotsiaalne kaitse	350 685	60 000	30 000	30 000	10 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	80 000				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	270 685	60 000	30 000	30 000	10 000
KÕIK KOKKU	2 385 685	3 150 000	2 995 000	3 085 000	555 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	450 000	1 708 050	1 691 850	1 632 600	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	1 935 685	1 441 950	1 303 150	1 452 400	555 000

Tabel 4. Investeeringitegevus valdkondade lõikes perioodil 2023-2027

6. FINANTSEERIMINE

Eelarve tulem võrdub põhitegevuse eelarveosa ja investeerimistegevuse eelarveosa summaga. Prognoosi aastatel on eelarve tulem negatiivne, kuna investeerimistegevus on oluliselt suurem põhitegevuse tulemist. Negatiivne eelarve tulem tuleb katta kas täiendava laenuga või likviidsete varade arvelt. Kuigi tehtavad investeerimiskulutused mõjutavad negatiivselt valla finantspositsiooni suurendades võlakooormust, tuleb arvestada investeringute sotsiaal-majanduslikku kasutegurit.

Väike-Maarja valla finantseerimistegevus on kavandatud põhimõttel, et investeringuteks kasutatakse võimalikult palju omavahendeid ning võetakse võimalikult vähe laenu. Siiski on vald eelarvestrateegia perioodiks prognoosinud investeringute teostamiseks laenu võtta. Eelarvestrateegias planeeritud võlakohustiste kasv on arvestatud lähtudes finantsdistsipliini tagamise meetmetest ning valla netovõlakooormus jääb KOFIS-is sätestatud piirmääradesse.

Väike-Maarja valla olemasolevad ja planeeritavad laenukohustised aasta lõpu seisuga ning likviidsete varade jäägid on esitatud tabelis 5.

	2023	2024	2025	2026	2027
Finantseerimistegevus	1 280 000	820 000	770 000	780 000	-470 000
Kohustiste võtmine (+)	1 740 000	1 300 000	1 300 000	1 400 000	200 000
Kohustiste tasumine (-)	-460 000	-480 000	-530 000	-620 000	-670 000
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	-164 414	-266 038	-38 358	-23 797	-174 413
Likviidsete varade jääk aasta lõpuks	514 835	248 797	210 439	186 642	12 229
Võlakohustised kokku aasta lõpu seisuga	4 851 467	5 671 467	6 441 467	7 221 467	6 751 467

Tabel 5. Finantseerimistegevus ja vabade vahendite ülevaade aastatel 2023-2027

8. NETOVÕLAKOORMUS

Finantsdistsipliini tagamiseks sätestab KOFS finantsdistsipliini tagamise meetmed, milleks on kinnipidamine KOV põhitegevuse tulemi lubatavast väärtusest ja kinnipidamine netovõlakoormuse ülemmäärast. Netovõlakoormus on võlakohustiste ja likviidsete varade kogusumma vahe aruandeaasta lõpu seisuga. KOFS sätestab, et netovõlakoormus võib aruandeaasta lõpul ulatuda lõppenud aruandeaasta kuuekordse põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vaheni, kuid ei tohi ületada sama aruandeaasta põhitegevuse tulude kogusummat, ning kui nimetatud kuuekordne põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe on väiksem kui 60% vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest, võib netovõlakoormus ulatuda kuni 60%ni vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest. 2020. aastal tõsteti seoses koroonaviirusest tuleneva majandusliku ebastabiilsusega ajutiselt netovõlakoormuse lubatud määrasid 80%ni kuni aastani 2024; sealt edasi hakkab netovõlakoormuse lubatud ülemmäär vähenema 5% võrra aastas, kuni jõuab 2028. aastal tavapärase 60%ni.

Väike-Maarja valla netovõlakoormuse summalised näitajad on toodud alljärgnevas tabelis:

	2023 eeldatav täitmine	2024	2025	2026	2027
Netovõlakoormus (eurodes)	4 337	5 423	6 231	7 035	6 739
Netovõlakoormus (%)	35,6%	43,0%	46,9%	50,2%	45,6%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	9 750	10 096	9 974	9 810	9 600
Netovõlakoormuse individuaalne ülemmäär (%)	80,0%	80,0%	75,0%	70,0%	65,0%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)	5 414	4 673	3 743	2 776	2 861

Tabel 6. Väike-Maarja valla konsolideerimisgrupi võlakoormus 2023-2027 (tuh €)

KOFS näeb ette finantsdistsipliini tagamise meetmed kogu kohaliku omavalitsuse arvestusüksusele, kuhu kuuluvad lisaks kohaliku omavalitsuse üksusele ka konsolideerimisgruppi kuuluvad sõltuvad üksused. Sõltuv üksus on defineeritud kui raamatupidamise seaduse mõistes kohaliku omavalitsuse üksuse otsese või kaudse valitseva mõju all olev üksus, kes on saanud kohaliku omavalitsuse üksuselt, riigilt, muult avalik-õiguslikult juriidiliselt isikult või eelnimetatud isikute valitseva mõju all olevatelt üksustelt üle poole tuludest või kes on saanud toetust ja renditulu kohaliku omavalitsuse üksustelt ja nende valitseva mõju all olevatelt üksustelt rohkem kui 10 protsenti vastava aasta põhitegevuse tuludest.

Väike-Maarja valla arvestusüksusesse kuuluvad OÜ Pandivere Vesi ja Väike-Maarja Tervisekeskus OÜ. Väike-Maarja valla tütarettevõtted on arvestusüksusele tervikuna väikese finantsilise mõjuga ning olulisi investeeringuid kumbki ettevõtte ei kavanda. Väike-Maarja valla konsolideeritud arvestusüksuse võlakohustised strateegia perioodi jooksul kasvavad, netovõlakoormus suureneb ning moodustab prognoosiperioodi viimasel aastal 45,6% põhitegevuse tuludest. Maksimaalsele netovõlakoormusele (65%) jääb see oluliselt alla. Perioodi lõpuks on planeeritud kogu netovõlakoormuseks (Väike-Maarja vald + Pandivere Vesi OÜ + Väike-Maarja Tervisekeskus OÜ) 6,7 miljonit eurot. Kummalegi konsolideerimisgruppi kuuluvale üksusele ei ole laenu planeeritud. Samas keskvalitsuse poolt kehtestatud kogu netovõlakoormuse maksimumiks on 9,6 miljonit eurot, mis tähendab, et vallal on lubatud lisaks eelarvestrateegias kavandatule laenukoormust maksimaalselt suurendada veel ligi 2,9 miljoni euro võrra.

9. KOKKUVÕTE

Väike-Maarja valla eelarvestrateegia koostamise aluseks on valla arengukava koos tegevuskavaga. Samuti on strateegia koostamisel arvestatud valla demograafiliste arengusuundade ja majanduslike arengutega riigis.

Siiski on Väike-Maarja valla konsolideeritud majandusüksuse põhitegevuse tulude ja kulude suhe positiivne kogu eelarvestrateegia perioodil ning kasvavas trendis. Samas arvestusüksuse eelarve tulem on negatiivne, kuna vajalikud investeerimiskohustused ületavad investeerimiseks kasutada olevat põhitegevuse tulemit. Investeerimistegevusi saab finantseerida täiendava laenurahaga, kuna laenukoormuse rahuldav tase annab võimaluse kaasata vajadusel täiendavaid finantsvahendeid. Eelarvestrateegia perioodi jooksul püsib valla põhitegevuse tulem positiivne ning omavalitsusel on võimalik panustada vajalikku investeerimistegevusse.

Seoses uue EL rahastuperioodiga on oluline, et Väike-Maarja vallal säiliks ka edaspidi piisavalt vaba investeerimisvõimekust, et oleks võimalus oluliste objektide renoveerimisel kaasata EL toetusmeetmete rahalisi vahendeid.

Eelarvestrateegia lisaks on arvestustabel, mis on esitatud tabelitena vastavalt rahandusministeeriumi vormile (Lisa 2).